

Dr hab. Marta Wrońska, prof. UR

Katedra Badań Szkoły i Społeczeństwa Zmediatyzowanego
Instytut Pedagogiki
Kolegium Nauk Społecznych
Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

dra Sergo Kuruliszwili

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

prowadzonym

w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

Podstawa formalno-prawna recenzji

Niniejsza recenzja została sporządzona na pisemną prośbę Pana Prorektora ds. nauki Prof. APS dr hab. Jarosława Roli w związku z Uchwałą nr 476/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 listopada 2022 r., powołującą komisję habilitacyjną. Podstawą uchwały był dokument Rady Doskonałości Naukowej, która działając na podstawie art. 221 ust 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) wyznaczała mnie, na posiedzeniu 24 października 2022 roku, na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Panu doktorowi Sergo Kuruliszwili.

Recenzję dorobku dra Sergo Kuruliszwili wykonałam w oparciu o przesłane materiały: autoreferat w języku polskimi oraz wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny: pedagogika. W autoreferacie omówiono osiągnięcia, o których mowa w art.219 ust.1, pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). Zaprezentowano informacje dotyczące

aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Przedstawiono osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę. Zamieszczono również ważne informacje dotyczące kariery zawodowej habilitanta. Pan dr Sergo Kuruliszwili wystąpił o wszczęcie i przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika na podstawie „cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b” w: Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.

Informacje o habilitancie

Pan Sergo Kuruliszwili ukończył studia magisterskie na kierunku *pedagogika specjalna w zakresie pedagog szkolny – komputerowe wspomaganie kształcenia* w Wyższej Szkole Pedagogiki Specjalnej w Warszawie w 1996 roku. Napisał pracę magisterską pt. *Receptywność i efektywność programów nauczania informatyki w szkołach podstawowych i liceach ogólnokształcących*. W 1998 roku otrzymał Certyfikat ukończenia Advanced Studies Program for Visiting Scholars w Georgetown University in Washington (Graduate School of Education and Human Development - Educators Program: Computer Science in Education), gdzie pobierał stypendium dla najlepszego studenta z Europy Środkowo-Wschodniej. Napisał pracę dyplomową na temat *Proposal of Improvement of the Education at the College of Special Education in Warsaw*. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki został nadany Habilitantowi 15 października 2003 r. uchwałą Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie na podstawie rozprawy doktorskiej pod tytułem *Kształcenie pedagogów zdolności realizowane jako internetowa edukacja zdalna (Distance Learning)*. Promotorem w przewodzie doktorskim był dr hab. prof. APS Andrzej Góralski. Recenzentami byli dr hab. prof. APS Jan Łaszczyk i prof. dr hab. Bronisław Siemienicki. Kariera zawodowa Habilitanta przebiega w klasyczny sposób. Od 1998 roku do chwili obecnej pracuje w Aka-

demii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (w latach 1998-2003 był asystentem w Zakładzie Metodologii i Pedagogiki Twórczości, od 2003 pracuje jako adiunkt w Zakładzie Metodologii i Pedagogiki Twórczości). W latach 2010-2016 był także pracownikiem w Instytucie Rozwoju Służb Społecznych, który był nadzorowany przez Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Pan Doktor pełnił, najpierw funkcje wicedyrektora a następnie był dyrektorem tego Instytutu. Ponadto Pan dr Sergo Kuruliszwili jest członkiem zarządu Fundacji Pedagogiki Zdolności Universitas Rediviva. Był również członkiem Rady Dyrektorów European Center for Social Welfare Policy and Research, oraz członkiem European Social Network. Pan doktor był także promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim magistra Michała Chrzanowskiego. Temat dysertacji „Edukacja jako płaszczyzna interdyscyplinarnych działań na rzecz bezpieczeństwa dziecka w sieci”. Obrona pracy doktorskiej odbyła się w czerwcu 2014r.

Najważniejsze osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny

Pan dr Sergo Kuruliszwili wskazał do oceny, jako najważniejsze osiągnięcie, cykl publikacji stanowiący podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, który zatytułował: *Technologia informacyjna jako narzędzie oddziaływań edukacyjnych i przedmiot nauczania*. Cykl ten zawiera 23 artykuły, w tym znajduje się 12 artykułów, które są ujęte „w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b”.

Za ważny wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny nauk społecznych uważam następujące publikacje, dostarczone w formie kserokopii w dokumentacji przesłanej do oceny.

S. Kuruliszwili, *Sztuczna inteligencja – nowe wyzwania edukacyjne*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 10/2021, ss. 28-40. W aktualnym wykazie MEiN czasopismo uzyskało 40 pkt. W artykule Autor w sposób poprawny wyjaśnia i porządkuje zagadnienia związane z rozwojem sztucznej inteligencji (*ang. artificial intelligence, AI*). Wykorzystuje do tego celu najnowszą literaturę polską i zagraniczną. Habilitant w swoim tekście wyraźnie podkreśla, że uczące się systemy sztucznej inteligencji mogą wspomóc procesy edukacyjne. Stosowne algorytmy, wykorzystane w sposób świadomy i konstruktywny, mogą

znacznie ułatwić pracę nauczyciela i ucznia w szkole. Artykuł ma charakter stricte teoretyczny z dobrze przeprowadzoną narracją naukową.

S. Kuruliszwili, *The expectations of primary, high school and university student towards ICT education*, "Edukacja Ustawiczna Dorosłych", 3/2020, s. 43-56 (w wykazie MEiN z dnia 1 grudnia 2021 czasopismo ma 40 pkt). Artykuł ma charakter teoretyczno-empiryczny. Tematyka artykułu bardzo aktualna. Autor zaprezentował oczekiwania ucznia szkoły podstawowej, średniej oraz studentów wobec edukacji z wykorzystaniem ICT. Konstrukcja tekstu jest spójna i logiczna. Artykuł spełnia kryteria pracy naukowej. Habilitant w odpowiedni sposób rozwinął postawiony problem badawczy. Wyniki badań własnych przedstawione w artykule są zaprezentowane w sposób komunikatywny i wyczerpujący. Szczegółowa ich analiza wskazuje na bardzo dobrą orientację Pana dra Sergo Kuruliszwili w podjętej tematyce analiz oraz umiejętność pogłębionej dyskusji wybranych zagadnień. Sformułowane konkluzje są wartościowe dla pedagogiki. Zastrzeżenie mam do części metodologicznej. Niestety nigdzie w tekście nie znalazłam, w jaki sposób Autor dotarł, do tych właśnie respondentów (N=698 osób), nie ma opisu doboru tej próby, nie podano informacji o operacie losowania.

S. Kuruliszwili, *Nowe nowe media w pracy socjalnej*, „Praca Socjalna”, 2/2019, ss. 27-42. W wykazie MEiN z 2019 roku czasopismo uzyskało 20 pkt. Muszę tutaj zaznaczyć, że ten artykuł nie został opisany w *Autoreferacie* natomiast był w spisie artykułów w załączniku: *Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczący wkład w rozwój określonej dyscypliny*. Artykuł napisany poprawnie pod względem merytorycznym. Struktura artykułu przemyślana. W artykule podjęto ważne zagadnienie dotyczące wykorzystania technologii informacyjnej przez pracowników socjalnych. Habilitant uwzględnił bogatą i aktualną literaturę z omawianego obszaru. Zaprezentowany artykuł ma charakter przeglądowy. Autor szeroko i poprawnie opisuje i analizuje monitowane w tytule zagadnienie. Na podstawie studiów literaturowych, a także publikowanych wyników badań, Habilitant prowadzi merytoryczną narrację pedagogiczną podkreślającą potencjał cyfryzacji w procesie modelowania pomocy społecznej, innowacji działań interwencyjnych oraz podnoszenia kwalifikacji służb społecznych.

S. Kuruliszwili, *E-learning Readiness of Organization and Employees*, *International Journal of Electronics and Telecommunications*, 3/2015, ss. 245-250. W wykazie MNiSW z 2017 roku czasopismo posiadało 15 pkt. Artykuł ma charakter empiryczny, pokazujący

gotowość i umiejętności wśród grupy pracowników opieki służb społecznych do stosowania i wykorzystywania ICT w e-learningu. Badania przeprowadzono na dużej grupie badawczej (N=493). W treści artykułu nie odnalazłam sposobu doboru próby i jej uzasadnienia. Otrzymane wyniki badań, pomimo niskiej gotowości respondentów do stosowania ICT, pokazały skuteczność nauczania metodą e-learningu. W artykule użyto właściwej terminologii, zawartość odsyłaczy jest adekwatna do treści artykułu. Habilitant formułuje konkretne wnioski i ważne implikacje wynikających z przeprowadzonych badań, a to może inspirować kolejnych badaczy do dalszych analiz, dyskusji, czy pogłębionych eksploracji.

S. Kuruliszwili, *E-learning incydentalny a samokształcenie, uczenie incydentalne i konektywne – charakterystyka zjawiska*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, 2/2017, s. 63-72. Habilitant w swojej dokumentacji wskazał niepoprawny numer czasopisma, artykuł znajduje się w numerze 4, a nie 2. W wykazie MNiSW czasopismo uzyskało 14 pkt. W artykule przedstawiono nową koncepcję samokształcenia typu e-learning incydentalny. Koncepcja ta została przedstawiona w kontekście uznanych już teorii uczenia się na przykład kształcenie incydentalne czy konektywizm. Autor wyraźnie podkreślił, że powstawanie nowych koncepcji autoedukacji jest wynikiem synkretycznego wykorzystania różnorodnych metod dydaktycznych i nowych potencjałów konstruowanych przez rozwijające się technologie informacyjne. Swoje rozważania naukowe Habilitant czyni w sposób poprawny, jednocześnie zachęcając czytelnika do dalszych analiz tego zjawiska. Jedyny mankament jest użycie w słowach kluczowych pojęcia: konstruktywizm, o którym Autor nic w treści artykułu nie wspomina.

S. Kuruliszwili, *The Change of Perception, Reception and the Source of Information Among Generations Born in 1990s Throught the Prism of Foreign Scholars' Views*, „Comparative Professional Pedagogy”, 8/2018, s. 54-61. (Czasopismo nie jest ujęte w wykazie MEiN). W artykule Autor podjął udaną próbę analizy istotnych elementów określających rzeczywistość edukacyjną w kontekście zmian w percepcji i odbiorze informacji oraz zmian w tendencjach ich wyboru przez młode pokolenie. Pan Doktor na podstawie wyników badań własnych sformułował istotne wskazówki dla nauczycieli – odnośnie propozycji metod i wyboru narzędzi informacyjnych. Artykuł oceniam pozytywnie pod względem merytorycznym. Teoretyczna część pracy zawiera w sobie szczególną wartość źródłową, a sformułowane wnioski mogą zachęcać innych badaczy do podobnych eksploracji i ewentualnych porównań.

S. Kuruliszwili, *Zmieniająca się przestrzeń Internetu – nowe możliwości i nowe konieczności*, „Niepełnosprawność i Rehabilitacja”, 1/2013 ss. 108-114. Pan dr Sergo Kuruliszwili w swoim

artykule wyraźnie podkreślił, że nowa rzeczywistość edukacyjna realizowana w przestrzeni Internetu jest dużą szansą dla osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na wysokie koszty specjalistycznego oprogramowania, nie zawsze jest ono w zasięgu takich osób. Natomiast zasoby internetowe, zwłaszcza sieci semantyczne mogą pomóc w ich edukacji. Wprawdzie artykuł został napisany dziesięć lat temu, ale Autor wyraźnie antycypował, że bez dostępu do technologii informacyjnych osoby z niepełnosprawnościami mogą zostać całkowicie wykluczone z życia społecznego, stąd widać wyraźną troskę Autora o tę właśnie grupę ludzi. Tematyka podjęta w artykule jest ważna i wciąż aktualna.

S. Kuruliszwili, *E-learning jako narzędzie współczesnej edukacji ustawicznej*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, 4/2002, s. 54-59. Artykuł ma charakter teoretyczny. Prawidłowo i ciekawie opisuje monitowane w tytule zagadnienie. Już wtedy Pan Doktor napisał, że e-learning jest interaktywną formą kształcenia, jednak o stopniu interaktywności decyduje medium jakie używane jest do komunikacji. W sposób przystępny opisuje zintegrowane platformy e-learningowe oraz korzyści z ich zastosowania. Podkreślił także ważność ich standaryzacji i unifikacji. Pozytywnie oceniam dobór źródeł bibliograficznych, w tym zagranicznych (zważywszy na to, że w tamtym czasie dostęp do pozycji obcojęzycznych nie był wcale powszechny).

S. Kuruliszwili, *Cyfrowi uczniowie, analogowe nauczanie*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 5/2011, s. 39-43. Autor w swoim artykule uwypuklił istotną cechę przekazu informacji w Internecie, jaką jest nieliniowość. Ta może wpływać u odbiorcy na skrócenie okresu skupienia i jego wielowątkowość działań, a także powierzchowność poznawczą. *Embarras de richness*, o którym pisze Pan Doktor niesie duże wyzwania dla nauczyciela, który tak musi realizować proces dydaktyczny, aby zmotywować ucznia do nauki i wyzwolić u niego potrzebę konstruktywnego poszukiwania informacji w rozległej sieci internetowej. Tekst porusza ważne zagadnienia, może inspirować do dalszych analiz i dyskusji.

S. Kuruliszwili, *Sztuczna inteligencja w procesie wspomagania twórczości i jako podmiot twórczy*, w: M. Romaniuk, M. Jabłonowska (red.), *Zdolność i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2022. W artykule zaprezentowane zostały kwestie związane z pojawieniem się nowych narzędzi – Generatywne Siecie Współzawodniczące GAN (ang. Generative Adversarial Networks) w kontekście twórczości. Praca ma charakter teoretyczny zawiera w sobie szczególną wartość

źródłową, starannie opracowaną, uporządkowaną i przemyślaną. Konkluzje ważne i jasno sformułowane. Artykuł wnosi nowe treści do prezentowanej tematyki.

S. Kuruliszwili, *Internet – wielość narzędzi, bogactwo danych, siła przekazu*, w: red. M. Tanaś, S. Galanciak (red.) *Cyberprzestrzeń – Człowieka – Edukacja. Cyfrowa przestrzeń*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2015. Artykuł poprawny pod względem merytorycznym, bogaty treściowo, literatura reprezentatywna dla tego obszaru tematycznego. Przeprowadzona narracja zachęca do dyskursu naukowego, co jest istotne wobec lawinowego przyrostu różnorodnych technologii informacyjnych.

S. Kuruliszwili, *Najnowsze technologie informatyczne a internetowe źródła informacji w procesie samodzielnego podnoszenia kompetencji informatycznych*, w: J. Łaszczyk (red.) *Na drodze do twórczości i mistrzostwa*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2021. Przy opracowaniu tekstu Autor skorzystał z ciekawej bibliografii, która jest reprezentatywna dla omawianego zagadnienia. Pan Doktor z dużą wprawą naukowca formułuje ciekawe wnioski i spostrzeżenia w obszarze tematyki, którą zajmuje się od wielu lat. W sposób świadomy prowokuje czytelnika do intelektualnej dyskusji. Zaprezentowany artykuł ujawnia pożądane cechy Habilitanta jako badacza, można dostrzec wrażliwość poznawczą Pana Doktora na ważne i aktualne problemy edukacyjne.

S. Kuruliszwili, *Technologia informacyjna determinantem zmian edukacyjnych*, w: S. Kuruliszwili (red.) *Technologie informacyjne a zmiany współczesnej edukacji. Refleksje*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2014 (rozdział w monografii). W niniejszej publikacji Autor porusza szereg ważnych kwestii, którymi zajmuje się pedagogika medialna. Habilitant pomimo rozważań dotyczących skomplikowanej rzeczywistości cyfrowej nasyconej technologiami informacyjnymi reprezentuje humanistyczne podejście badacza, które podkreśla troskę o nauczyciela i ucznia. To ważne z punktu widzenia dyscypliny, jaką jest pedagogika. Konstrukcja tekstu jest spójna i logiczna. Artykuł spełnia kryteria pracy naukowej.

S. Kuruliszwili, *E-learning w kształceniu na poziomie gimnazjalnym i licealnym*, w: S. Kuruliszwili (red.) *Komputer w edukacji gimnazjalno-licealnej*, wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2011. W tekście Autor prezentuje badania własne przeprowadzone w 2009 roku wśród 197 studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej. Następnie przywołuje badania z 2007 roku, po czym przechodzi do badań z 2010 roku. Niestety w artykule nie ma pokazanej

metodologii, a szkoda, bo sama treść i analiza teoretyczna, jak i empiryczna jest ciekawa i inspirująca do podejmowania kolejnych, podobnych badań.

Niestety w przedstawionym wykazie publikacji znalazły się i takie, które oceniłam negatywnie.

S. Kuruliszwili, *Samokształcenie i technologie informacyjne – zmienność form, trudność klasyfikacji*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, 1/2019, s. 39-50. W 2019 roku w wykazie ministerialnym czasopismo uzyskało 20 pkt. Artykuł wyraźnie podzielony na dwie części – teoretyczną i empiryczną. Część teoretyczna napisana poprawnie z wykorzystaniem różnorodnej literatury reprezentatywnej dla omawianego zagadnienia. W części empirycznej zatytułowanej *Media społecznościowe jako narzędzie samokształcenia – wyniki badań*, nie ma żadnej informacji przez kogo zostały przeprowadzone badania. Brak jest także choćby jednego zdania o metodologii zbierania i analizy danych. Jest tylko lakoniczna informacja, że badanie zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza ankietowego.-Ponadto Pan dr Sergo Kuruliszwili w artykule sformułował pytania badawcze od partykuły „czy”: „czy media społecznościowe są dla uczniów istotnym źródłem wiedzy”, „czy media społecznościowe są narzędziem wykorzystywanym w procesie nauczania przez nauczycieli”, „czy tego rodzaju proces poszukiwania informacji jest w opinii uczniów procesem uczenia się.” Są to pytania rozstrzygnięcia, które mają możliwość tylko dwóch odpowiedzi: tak lub nie. Takie pytania nie niosą ze sobą żadnej wartości poznawczej. Należy ich raczej unikać w określaniu problemów badawczych i stawianiu pytań w pracach naukowych. Trafniejsze byłoby sformułowanie w postaci: „Czy, a jeśli tak...”, „Czy i w jakim stopniu...”. Natomiast bardziej cenne dla przebiegu całej procedury badawczej byłoby sformułowanie problemów używając przysłówków czy zaimków pytajnych.–W analizie wyników badań i wnioskach końcowych Autor w ogóle nie uwzględnia grupy badawczej jaką byli studenci. W zakończeniu nie ma własnej ocenę wykonanych badań. Ze względu na liczne błędy, zwłaszcza w obszarze metodologii, artykuł ten oceniam negatywnie.

S. Kuruliszwili, *Narzędzie wspomagające przygotowanie oceny zasobów pomocy społecznej*, „Praca Socjalna”, 1/2012, s. 42-47. W wykazie MNiSW z 2017 roku czasopismo uzyskało 8 pkt. Treść artykułu dotyczy opisu „narzędzia służącego przygotowaniu przez gminy, powiaty i ROPS-y oceny zasobów pomocy społecznej w jednolitym, zgodnym z zapisami ustawy kształcie” (s.43). W artykule nie poruszono jakichkolwiek aspektów związanych z

tytułem cyklu publikacji stanowiącego podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego. To oznacza, że ten artykuł nie ma związku ze zdefiniowanym przez habilitanta tytułem osiągnięcia naukowego i nie może być do niego zaliczony.

S. Kuruliszwili, *Narzędzia informatyczne w kształceniu zdalnym i zarządzaniu wiedzą*, „Praca Socjalna”, 2/2009, s. 112-122. W artykule brak szczegółowych założeń metodologicznych badań własnych, określono tylko cele i podano narzędzie badawcze (dwa kwestionariusze). Brak także teoretycznego odniesienia do zaplanowanych przez Autora badań. Nie można formułować zdania: „Jak widać, o tym, że informatyka w Polsce szybciej rozwinęła się w firmach niż w szkołach i na uczelniach zdecydował o tym nie tylko czynnik finansowy, ale i mentalny, a także mała liczba programów komputerowych wspomagających dydaktykę” bez żadnego przypisu źródłowego. Nota bene w tym artykule nie ma żadnej bibliografii. Czyżby Autor pisząc chociażby o korelacji nie miał potrzeby sięgnięcia do żadnej pozycji literaturowej z metodologii? W zakończeniu nie ma własnej oceny wyników uzyskanych z przeprowadzonych badań. Końcowe wnioski, to jedynie stwierdzenie zaistniałych faktów. Brak ważnych implikacji dla nauki wynikających z opisanego w tekście zagadnienia.

S. Kuruliszwili, *E-learning: potencjał możliwości*, „Praca Socjalna”, 2/2008, s. 96-100 w dziale *Informacje*. To zaledwie 5 stron tekstu. W jednym z początkowych akapitów tekstu można przeczytać: „E-learning, a także systemy informatyczne dedykowane zarządzaniu wiedzą stają się narzędziami coraz powszechniej wykorzystywanymi nie tylko przez „świat biznesu”. Dowodzą tego zrealizowane na przełomie 2006 i 2007 roku badania pilotażowe określające stopień wykorzystania tych technologii w szkołach wyższych i instytucjach komercyjnych. Blisko połowa badanych instytucji kształcenia wyższego oraz połowa instytucji komercyjnych deklaruje wykorzystanie e-learningu w swoich działaniach”. Niestety nie ma tutaj żadnego przypisu, czytający nie wie, kto przeprowadził takie badania. Podobnie, jak w poprzednim artykule również i tutaj nie mam żadnej pozycji literaturowej. Autor opisuje coś bez sięgania do źródeł bibliograficznych. Przytoczę kolejne zdanie, z którego nic nie wynika: „Zakres funkcjonalności, wskazane powyżej szerokie możliwości metody kształcenia e-learningowego wskazują na zasadność jej wykorzystania w zakresie kształcenia i wspomagania działań pracowników socjalnych”. Pan Doktor w tym artykule w ogóle nie pisze o żadnych funkcjonalnościach e-learningu i nie wspomina o możliwościach, wskazuje tylko odbiorców e-learningu. Dla mnie ten artykuł ma formę krótkiego sprawozdania,

albo tylko faktycznie krótkiej informacji, zatem nie spełnia wymagań naukowości i nie mogę go ocenić pozytywnie.

S. Kuruliszwili, *Stosowany nieznan e-learning-popularność szkoleń elektronicznych wśród studentów APS*, w: J. Łaszczyk, M. Jabłonowska (red.), *Zdolności i twórczość jako perspektywa współczesnej edukacji*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2009. Niestety artykuł nie ma charakteru naukowego. Autor informuje o badaniach, które sam przeprowadził, natomiast brakuje założeń metodologicznych. Za to są sformułowania typu: „Opisane tutaj wnioski stanowią rezultat potoczny owego badania” (s.347) – bardzo enigmatyczne brzmi sformułowanie - *rezultat potoczny*. W artykule występują również takie określenia, jak *trochę ponad połowa, prawie połowa* – bez podania wskaźników liczbowych i procentowych. Ponadto Autor formułuje nieuzasadnione wnioski.

Artykułu, którego natomiast nie mogę ocenić to tekst autorstwa trzech osób: L., Grochowski, T. Gajewski, S. Kuruliszwili: *Edukacja kadr medycznych w zakresie ekonomizacji ochrony zdrowia*, w: I. Bojar, A. Owoc (red.) *Innowacje w praktyce nauk o zdrowiu – wybrane zagadnienia*, Wyd. Nowe Zdrowie Publiczne, Zielona Góra 2011. Habilitant nie dostarczył oświadczenia, o procentowym Jego udziale w procesie powstawania tej publikacji.

Monografie habilitanta

Pan dr Sergo Kuruliszwili do cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych dołączył 3 monografie, które zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2b nie powinny być do tego cyklu zaliczone. Można je wykazać jako osobne publikacje zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2a. Jednak istotnym jest to, że dołączone monografie tematycznie nawiązują do cyklu artykułów naukowych.

Przy ocenie monografii skupię się na tych aspektach, które odnoszą się do ich oryginalności merytorycznej oraz możliwości wniesienia nowych elementów do wiedzy pedagogicznej.

S. Kuruliszwili, *Badanie zasobów i potencjału pracowników socjalnych do podjęcia kształcenia metodą e-learningu*, Wydawnictwo Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2014, ss. 110. Przedstawiona do oceny książka to szczegółowy raport z badań, który obejmuje: ocenę wiedzy, kompetencji i doświadczenia pracowników socjalnych w obsłudze

komputera; analizę dostępu do informatycznej bazy technicznej, którą dysponują pracownicy socjalni w pracy i w domu; dotychczasowe doświadczenia pracowników socjalnych w zakresie szkoleń, w tym szczególnie w edukacji zdalnej; analiza predyspozycji pracowników socjalnych, warunkujących skuteczność szkoleń metodą e-learningu. W części raportu zatytułowanej *Metodologia*, Autor zaprezentował szczegółowe cele badań, metodę badawczą i technikę badań. Zabrakło problemów badawczych oraz informacji o sposobie doboru próby badawczej. Szkoda, że Autor nie podał przyczyny dlaczego pracownicy z województwa łódzkiego i opolskiego nie wzięli udziału w badaniach. Badania zostały zrealizowane w 2013 roku. Wzięło w nich udział 493 pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodkach Pomocy Społecznej, Miejskich Ośrodkach pomocy Rodzinie, Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie. Do analizy danych ilościowych została wykorzystana średnia arytmetyczna, mediana, modalna i odchylenie standardowe. Zaletą raportu są szczegółowe zestawienia tabelaryczne oraz diagramy, a także umieszczone na samym końcu raportu narzędzie badawcze. W raporcie zaprezentowano bardzo syntetyczną interpretację wyników bez wnikliwej analizy. Być może był to zamierzony zabieg Habilitanta, by zachęcić do szerszej dyskusji nad zbadanym przez Autora zagadnieniem.

S. Kuruliszwili, *E-learning w kształceniu służb społecznych*, Wydawnictwo Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2015, ss. 108 (wydanie drugie uzupełnione). Recenzowana monografia to kompendium wiedzy na temat uczenia się z użyciem mediów elektronicznych i sposobów podnoszenia kwalifikacji pracowników służb społecznych. Sposób zaprezentowania problematyki obecności nowych technologii w procesie kształcenia pracowników służb społecznych świadczy o dobrej orientacji Habilitanta w dorobku naukowym z tego obszaru w kontekście polskich doświadczeń i badań międzynarodowych, a także problemowej analizie zagadnień oraz dostrzeganiu szerokiego kontekstu społecznego. W pracy znalazł się też nieco słabszy merytorycznie rozdział dotyczący badań, które habilitant przeprowadził w 2013 roku. Badania miały charakter ogólnopolski, wzięło w nich udział 510 pracowników socjalnych ze zróżnicowanych pod względem wielkości i lokalizacji ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Zaprezentowano szczegółowe wyniki ilościowe, niestety zabrakło własnej oceny, spostrzeżeń i autorskich komentarzy. Pomimo tej słabszej części, książkę można uznać za wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny pedagogika.

S. Kuruliszwili, *Technologie informacyjne a andragogika – edukacyjne wyzwania współczesności*, Wydawnictwo Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2016, ss. 246. W książce Autor zaproponował udane połączenie andragogiki, subdyscypliny pedagogiki zajmującej się kształceniem dorosłych z technologiami informacyjnymi, tym samym pokazał swoje doświadczenie i duże kompetencje naukowe w tym obszarze. Treści zawarte w książce stanowią inspirację do prowadzenia kolejnych badań w zakresie edukacji dorosłych. W pracy występują też wątki o charakterze popularyzatorskim, nie jest to wadą, ale w tym konkretnym przypadku, gdy ocenie podlega wyłącznie warsztat naukowy, książka traci na ocenie. Pomimo wskazanego uchybienia monografia ukazuje intelektualne zaangażowanie Habilitanta w problematykę pedagogiczną.

Aktywność naukowa albo artystyczna realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Do ważnych obszarów aktywności naukowej Habilitanta należy zaliczyć udział w różnorodnych projektach naukowych. Pan dr S. Kuruliszwili realizuje, bądź zrealizował projekty, które obejmowały obszar pedagogiki, a także obszar innych nauk społecznych wiążących się z podejmowanymi problemami pedagogiki i andragogiki. Projekty miały charakter badawczy i dotyczyły problematyki technologii informatycznych w edukacji. Druga grupa projektów miała charakter wdrożeniowy i wspierała osoby z różnych grup społecznych, w których znajdowały się przede wszystkim osoby wykluczone społecznie lub zagrożone wykluczeniem. Jak podkreślił Habilitant celem tych projektów było łączenie teorii z działaniami praktycznymi. Ważnym przedsięwzięciem był udział Pana Doktora w międzynarodowym projekcie badawczym (jako jeden z jego realizatorów) *Innovation Laboratories In The Development Of Competences Of Special Pedagogy Teachers And People With Special Educational Needs*, project finansowany ze środków ERASUS +. Niestety Habilitant nie podał daty rozpoczęcia i ewentualnego zakończenia projektu.

W chwili złożenia dorobku do oceny Pan Doktor kieruje następującymi projektami:

Murawski

- partnerski projekt Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i francuskiej organizacji Secours Populaire Français – The Ukraine Emergency Support;

- partnerski projekt Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i katalońskiej organizacji Associació Catalana per la Pau.

Ponadto Habilitant od 2021 roku współkierował procesem przygotowania projektu nt. *Digitalization of transversal competences to transform teaching and learning at Ukrainian pedagogical universities for advancing teachers' skills in the post-pandemic world: ERASMUS-EDU-2022-CBHE - Capacity building in the field of higher education*. Topic: ERASMUS-EDU-2022-CBHE-STRAND-2 Type of Action: ERASMUS-LS. W 2022 roku przedłożył jako wspólny projekt z 5 uniwersytetami z Ukrainy oraz 4 partnerami z UE do oceny. Wprawdzie projekt nie został jeszcze oceniony, ale podkreślić należy zaangażowanie merytoryczne i czynny udział Habilitanta w jego przygotowanie i aplikowanie.

Ponadto Habilitant zrealizował 10 projektów (niestety również tutaj nie podał daty rozpoczęcia, ani daty zakończenia projektów) tematycznie powiązanych z osobami z niepełnosprawnościami typu autyzm np. projekt badawczy pt. *Od wykluczenia do integracji – w obronie podstawowych praw osób z autyzmem* – projekt realizowany przy wsparciu szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej; projekt badawczy: *Integracja społeczna osób z autyzmem – od norm prawa międzynarodowego do budowania solidarnej społeczności lokalnej* finansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, w którym Habilitant pełnił funkcję koordynatora projektu. Brał także udział w projekcie dotyczącym kompetencji nauczyciela pedagogiki specjalnej i osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych: *Competences of special pedagogy teachers and people with special educational needs*, projekt finansowany ze środków ERASMUS + Pan Doktor kierował także projektami badawczym: *Profesjonalny pracownik socjalny – profesjonalne działanie na rzecz osób wykluczonych*. Projekt finansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego; oraz *Schorzenia przewlekłe a rynek pracy. Badanie możliwości i propozycje działań mających na celu utrzymanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych ruchowo* – finansowany ze środków PFRON. Habilitant zrealizował, będąc także kierownikiem, projekty wdrożeniowe dotyczące edukacji ekonomicznej czy aktywnej

integracji, które były skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekty finansowane były ze środków NBP przez Polski Komitet Pomocy Społecznej.

Inne aktywności naukowe to udział Pana Doktora w konferencjach, wizytach studyjnych i stażach. Wśród wielu wymienionych w Autoreferacie podkreślić należy wygłoszenie przez Habilitanta referatu pt. *The changes of learning habits in the time of internet – advantages and threats* na Międzynarodowej Konferencji naukowej nt. *Psychology in the time of Internet*, Ołomuniec, 2017; wystąpienie na Seminarium *ESN Workshop on Education, Employment and Social Services for vulnerable young adults*, tytuł referatu: *Horizontal and vertical cooperation to bring disadvantaged young adults into employment*” Haga, 2015. Udział w Konferencji Naukowej *Zdolności i twórczość. Nowe perspektywy badawcze i rozwojowe* i wygłoszenie referatu pt. *Sztuczna Inteligencja w procesie wspomagania twórczości jako podmiot twórczy*, Warszawa 2021. Zaprezentowanie referatu *Big DATA w pedagogice* na Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Wspólnotowość a solidarność – główne problemy filozoficzne i społeczne*, Warszawa, 2016. Na kolejnej Międzynarodowej Konferencji *Proces i skutki transformacji społeczno-kulturowych w przestrzeni rodziny*, (Pruszków, 2015) - Habilitant wygłosił referat nt. *Współczesne media i zmiany kulturowo-społeczne a różnice pokoleniowe i więzi rodzinne*. Pozytywnie odnotować należy także udział Pana Doktora w debacie eksperckiej nt. *Przyszłość kształcenia służb społecznych w obszarze cyberzagrożeń* zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa, 2014, a także w pracach grupy roboczej *Providing support beyond food-related needs: food aid as leverage to support people European roundtables Food aid: the irremplacable basis of European Solidarity*-European Parliament, Bruksela, 2019. Ponadto Habilitant w ramach prac w *Boarad of Directors of European Centre for Social Welfare Policy and Research* (Międzynarodowa Organizacja badawcza afiliowana przy Organizacji Narodów Zjednoczonych) przewodniczył sesji *Public Health Promotion Strategies* Wiedeń 9-10 września 2015r.; a także był, podczas Sympozjum *The Future of Welfare in a Global Europe*, komentatorem sesji plenarnej: *Social Situations: The Poor and the Pensioners*; Wiedeń, 2014 r. Pan dr S. Kuruliszwili brał także czynny udział w spotkaniu projektowym *Innovation laboratories in the development of competences of special pedagogy teachers and people with special educational needs*, Pa-

lermo, 2016. W roku 2014, podczas pobytu w Barcelonie na Seminarium *Peer Review Investing in Children Services Improving Outcomes*, zorganizowanym przez *European Social*, Pan Doktor wygłosił referat pt. *A coherent approach to legislation and policy implementation in child and family support, the Polish case*. W tym samym roku Habilitant uczestniczył w 2nd European Social Services Conference - Rzym 2014, podczas której przeprowadził wspólnie z zespołem duńskim warsztaty nt. *Building a comprehensive strategy for deinstitutionalization*. Natomiast wynikiem prac związanych z udziałem Pana Doktora w *European Semester Reference Group*, Londyn 2014 i Bruksela 2015 jest publikacja raportów: *Looking ahead Local public social services – priorities for the European Semester 2016* oraz *The European Social Network, Brighton 2015*.

Kolejna aktywność naukowa Habilitanta to udział w wizytach studyjnych dedykowanych działaniu organizacji pozarządowych z obszaru polityki społecznej: Santiago de Compostela, Hiszpania 2019 r.; Rustawi, Gruzja 2018 i Palermo, Włochy 2017 r. Pan Doktor odbył także dziesięciodniowy staż z zakresu zastosowania informatyki w edukacji w Uniwersytecie w Rostoku (1998r.).

Podkreślić należy również to, że Habilitant jest zastępcą redaktora naczelnego czasopisma „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze (lista B MNiSW, obecnie 40 pkt. MEiN)”, oraz redaktorem naczelnym kwartalnika „Niepełnosprawność i Rehabilitacja” (lista B MNiSW, obecnie brak w wykazie czasopism). Ważne jest również podjęcie przez Pana Doktora współpracy naukowej z Uniwersytetami zagranicznymi (Litwa, Cypr, Turcja, Czechy, Ukraina, Belgia). Od 2004 jest Członkiem Zarządu Fundacji Pedagogiki Zdolności Universitas Rediviva.

Murawski

Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę lub sztukę.

Pan Doktor był recenzentem artykułów dla takich czasopism jak np. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies (IJPINT)* czy *Multidisciplinary Journal of School Education*. Recenzował różne raporty, prace licencjackie i magisterskie.

Realizował działania z interesariuszami zewnętrznymi. Koordynował udział polskiej strony (Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej) w finansowanym ze środków Erasmus+ projekcie partnerskim *European and international youth mobilized together for solidarity Action Type KA154-YOU – Youth participation activities*. Ponadto, również jako koordynator, współpracował z organizacją *Secours populaire Francais* w ramach projektu wiosek dziecięcych, *Villages Copain du Monde* we Francji.

W zakresie działalności dydaktycznej realizował przedmioty według własnych programów autorskich, np. *E-Learning – Theory and Technology*, *Sztuczna inteligencja i systemy doradcze*, *Edukacja komputerowa*, *Systemy doradcze – sztuczna inteligencja*, *Information Technology and Society*. Prowadzone przez Pana Doktora przedmioty w pełni wpisują się w tematykę Jego zainteresowań naukowych.

Za działalność organizacyjną Pan dr Sergio Kuruliszwili otrzymał w 2019 roku Nagrodę Reaktora APS, a w 2015 roku Nagrodę Zespołową Reaktora APS.

Konkluzje

Przedstawiony do recenzji dorobek naukowy, a także pozostałe dokonania w obszarze dydaktycznym, organizacyjnym oraz popularyzujące naukę lub sztukę są merytorycznie istotne i obszerne. Dostarczone przez Habilitanta dokumenty składające się na ten dorobek spełniają ustawowe wymogi stawiane Kandydatom do stopnia doktora habilitowanego. Jako recenzent nie powinnam (nie mam prawa) reagować emocjonalnie, ale muszę to napisać - mam ogromne zastrzeżenia do strony edytorskiej, która w znacznym stopniu utrudniała ocenę całego dorobku. Informacje zawarte w *Autoreferacie* nie były zbieżne z wykazem osiągnięć naukowych co wprowadzało w błąd recenzenta. Dokumenty zostały przygotowane bardzo niestarannie. Pojawiło się mnóstwo pomyłek typu: złe strony artykułów, błędne ich tytuły czy nawet pomyłone numery tomu danego czasopisma. Niestety były też potknięcia interpunkcyjne, niespójne formatowanie czy usterki stylistyczne. Być może czepiam się, ale *Autoreferat habilitacyjny* powinien być przygotowany z należytą starannością, również pod względem estetyczności wykonania materiałów drukowanych.

Pomimo powyższych uwag recenzencki bilans wypadł dla Habilitanta korzystnie. Większa część publikacji spełnia kryteria naukowości. Obrana problematyka ma ważny charakter i to zarówno dla pedagogiki, jak i dla działań praktycznych. Tytuł cyklu publikacji *Technologia informacyjna jako narzędzie oddziaływań edukacyjnych i przedmiot nauczania* stanowi dobrą klamrę dla poruszanej w działalności naukowej Habilitanta problematyki. Cykl ten orientuje czytelnika na zagadnienia związane z wzajemnymi relacjami dotyczącymi zarówno nauczyciela, jak i ucznia. Oba podmioty biorą udział w procesach edukacyjnych i korzystają z technologii informacyjnych, bez których współczesny świat nie funkcjonuje. Praktycznie każdego dnia dowiadujemy się o licznych innowacjach, które powodują, że dotychczasowe rozwiązania w różnych obszarach tracą na swojej aktualności. Głównym akceleratorem w tych zmianach jest właśnie technologia informacyjna. W ostatnim czasie ogólnoswiatowa pandemia zakaźnej choroby COVID-19 wywoływanej przez koronawirusa SARS-CoV-2, a z nią zamknięcie szkół i przejście na zdalne nauczanie, pokazała, jak istotny i przydatny jest e-learning, którym zajmuje się Pan dr Sergo Kuruliszwili. Kryzys pandemiczny ewidentnie pokazał, że platformy e-learningowe będą jednym z istot-

nych komponentów współczesnej dydaktyki szkolnej. Obecnie uczniowie oczekują, że nauka będzie dla nich ciekawym i atrakcyjnym działaniem wspomaganym technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Dorobek naukowy Pana Doktora jest spójny tematycznie, wartościowy badawczo, wsparty bogatą wiedzą merytoryczną z zakresu technologii informacyjnych i szerokiego kontekstu interpretowania ich w perspektywie pedagogicznej i socjologicznej. W rozwoju naukowym Habilitanta wyraźnie widać progres naukowy. Ostatnie artykuły mają zdecydowanie większą wartość merytoryczną niż te z pierwszego okresu, napisane tuż po doktoracie. Widać w nich wyraźnie autorskie przemyślenia dobrego badacza zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. W ostatnim czasie pojawiło się wiele prac pedagogicznych dotyczących pogranicza technik informatycznych i edukacji. Niestety autorzy wielu z tych prac formułują, bez żadnego uzasadniania, nieprzemyślane i również niesprawdzone sądy. Widać u nich całkowitą fascynację mediami, technologiami informacyjnymi lub przeciwnie postrzegają je jako przeraźliwe zagrożenie. Oceniając dorobek publikacyjny dra Sergo Kuruliszwili konstatuje, że ujawnił On cechy pedagoga rzetelnie zajmującego się technologiami informacyjnymi i e-learningiem. Ponadto aktywność publikacyjna i udział w ważnych międzynarodowych projektach badawczych, również potwierdza wysokie kompetencje naukowe Habilitanta.

Reasumując, przedstawiony do oceny dorobek naukowy, a także pozostałe dokonania w obszarze dydaktycznym i organizacyjnym wskazują na duże zaangażowanie Habilitanta w życie naukowe, edukację i własny rozwój. Moja opinia o dorobku jest pozytywna.

Murawski

Wniosek końcowy

Uważam, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr Sergo Kuruliszwili spełnia wymogi o stopniach i tytule naukowym doktora habilitowanego zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668), oraz w ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). W związku z powyższym stawiam wniosek do Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie o dalsze procedowanie w sprawie nadania Panu Sergo Kuruliszwili stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Rzeszów, 24.01.2022 r.

